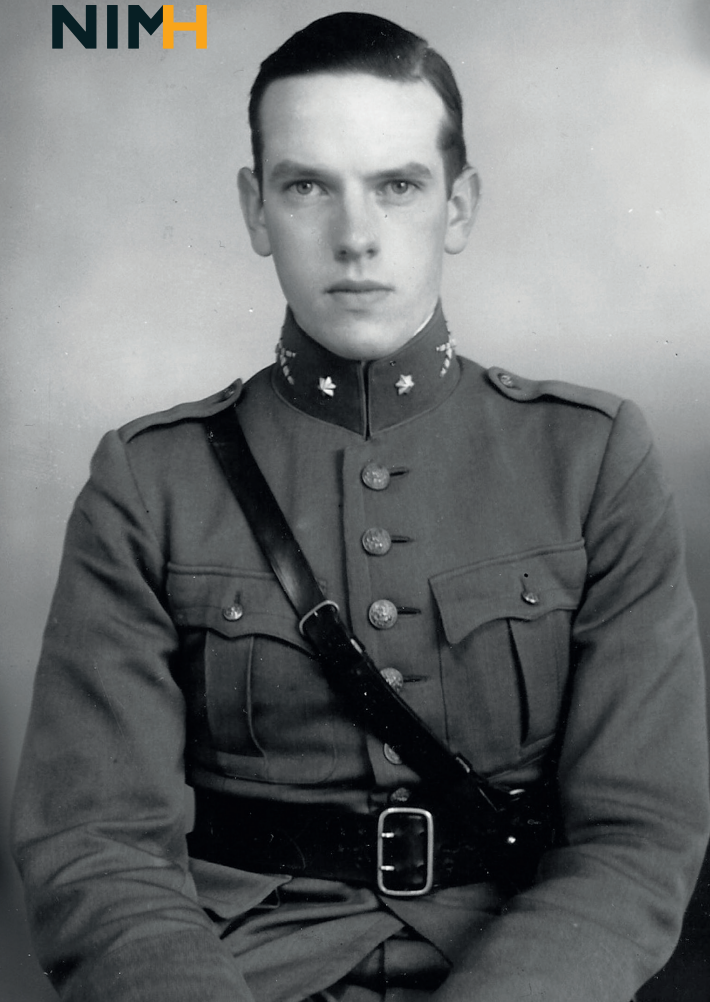

Vliegen en vechten

De oorlogservaringen van jachtvlieger Frans Lutz

→ Portret van Lutz uit 1935 (NIMH, collectie fotoafdrukken KLu)

In de Normandische havenstad Cherbourg koopt eerste luitenant-vlieger Frans Lutz zijn eerste dagboek. De 28-jarige vlieginstruceur van de Militaire Luchtvaart heeft huis en haard achtergelaten na de Duitse inval in mei 1940. Nu is hij in afwachting van een overtocht naar Groot-Brittannië, om vanuit daar de strijd voort te zetten tegen de bezetter.

Lutz besluit te schrijven. Aanvankelijk vooral om de tijd te doden, zolang hij geen militaire actie ziet. Hij houdt die gewoonte vijf jaar lang vol. Zijn dagboek telt ruim duizend pagina's en is in zes delen digitaal terug te vinden in de collectie van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH). Het staat vol operationele details en persoonlijke observaties, en biedt daarmee een gedetailleerd inkijkje in het leven van een Nederlandse jachtvlieger en stafofficier tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Wanneer Nederland op 10 mei 1940 door het Duitse leger wordt binnengevallen, is Lutz als vlieginstruceur gestationeerd op vliegpark Souburg bij Vlissingen. Al snel komt de opdracht om met alle lesvliegtuigen – Fokker S.4's en Fokker S.9's – naar Frankrijk uit te wijken. Lutz' vrouw en hun twee kinderen blijven achter. 'Ik heb het gevoel dat ik hen voorlopig niet meer zal terug zien', schrijft Lutz.

Afwachten

Op 30 mei steekt Lutz, met zijn kort daarvoor gekochte dagboek, vanuit Cherbourg het Kanaal over. 'We voeren zigzag om het de duikboten moeilijk te maken.' Eenmaal

in Groot-Brittannië belandt hij eerst in Haverfordwest en vervolgens in Porthcawl. Maar directe inzet laat op zich wachten. De Doesburger brengt de zomerdagen wachtend door in de bioscoop en de kroeg. Iedere zondag gaat hij, een overtuigd katholiek, naar de kerk. En om in vorm te blijven wordt er flink gemarcheerd. 'Infanterist zou mijn vak toch niet zijn', merkt Lutz droogjes op na weer een mars.

Instructeur in Nederlands-Indië

In juli 1940 wordt besloten de meeste leerling-vliegers en instructeurs bij de Marineluchtvaartdienst (MLD) te detacheren, om de vliegopleiding af te ronden in Nederlands-Indië. In september vertrekken zij naar marinevliegkamp Morokrembangan-Perak bij Soerabaja. Het vliegen boven het Javaanse landschap bevalt Lutz wel. Zo schrijft hij op 15 december 1940: 'een pracht tocht, alles lekker woest (...) het is lollig vliegen tusschen die bergen door.' De opleiding van de leerling-vliegers verloopt door een gebrek aan instructeurs en vliegend materieel echter moeizaam. Het detachement keert medio 1941 terug in Groot-Brittannië.

lyke richting. Het was alles het werk van een halve minuut met ons 240
mijls vaartje! Had zooveel belangstelling voor het doel dat ik eigenlijk
winnig van de stad gerien heb toen ik erover vloog. Maar de gashouder
brandde lustig, groote vlammen aan alle kanten. Schoon kama (onder
meer Bergenaren) zal het voorloopig onder gas moeten doen! Een hoop

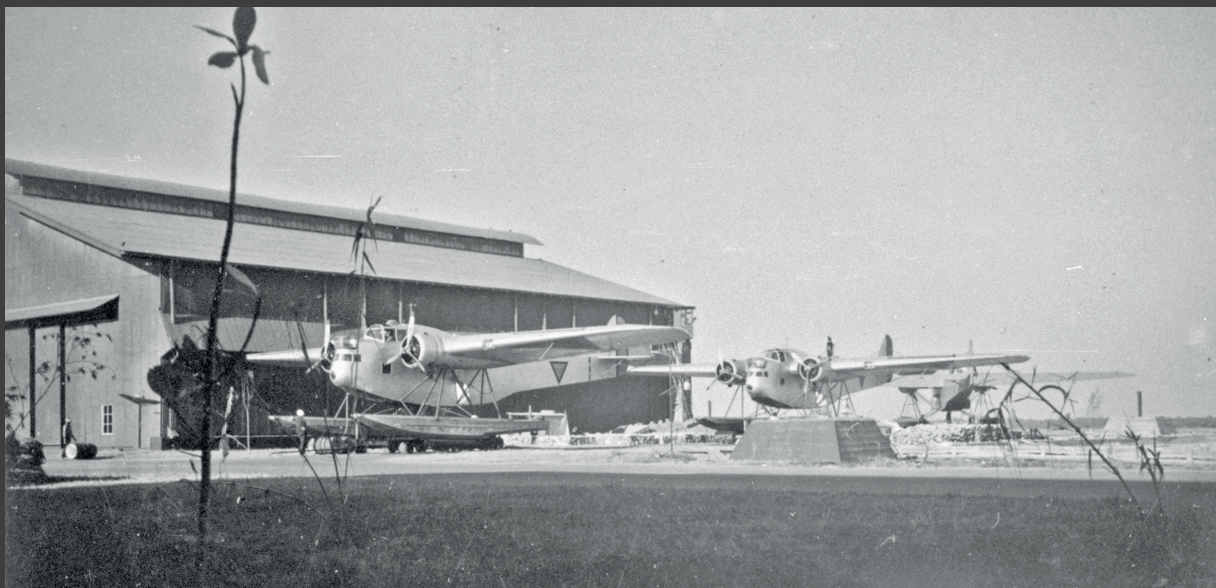
→ Handgeschreven passage over de luchtaanval van Lutz op de gashouder in Bergen op Zoom (NIMH, Collectie Lutz)

Dagboek van de 1e Luitenant-vlieger F.J.A. Lutz
van 10 Mei 1940 - 14 October 1940.
Handwritten: Kettingen
Handwritten: Dieg trushuurs op
Vrijdag 10 Mei 1940: Gedurende den geheelen nacht enorme activiteit
van verschillende formaties Duitsche toestellen boven geheel
Nederland. Vanaf 2 uur alle Luchtvaarttroepen ingedeeld ter ver-
sterking van de bewakingstroepen op het vliegveld en het vliegend
en technisch personeel onder mijn leiding verzameld in de barak.
Te ± 4.30 vallen onverwachts 3 Duitsche Messerschmit 110 het
vliegveld op zeer lage hoogte aan met mitrailleurs (licht spoor)
en snelvuurkanonnen (2,7 cm brisantgranast).
Kort daarop allen verzameld langs de dijk. Wij beseffen dat
wij thans in oorlog zijn. Herhaalde aanvallen der Duitschers lood-
recht op de dijk, laag over de hangar.
Ook door de radio wordt nu het bericht doorgegeven dat wij in
oorlog met Duitschland zijn en de hulp van Engeland en Frankrijk
hebben ingeroepen. Duitsche troepen hebben des nachts om 3 uur
onze grenzen overschreden.

→ Eerste pagina uit het dagboek van Lutz (NIMH, Collectie Lutz)

→ Portret uit 1969-1970 van kolonel-vlieger Lutz, commandant van de vliegbasis Ypenburg en hier tevens commandant van het Korps Luchtmachtstaven (NIMH, collectie fotoafdrukken KLu)

→ Fokker-bommenwerpers van de MLD op vliegveld Morokrembangan-Perak bij Soerabaja (NIMH, collectie fotoafdrukken KM)

→ Groepsfoto uit juni 1940 van naar Groot-Brittannië uitgeweken Nederlandse officieren. Lutz staat als vierde van rechts (NIMH, collectie Nederlanders bij de RAF)

Jachtvlieger bij de RAF

Daar verruult Lutz het marine-uniform voor dat van de Royal Air Force. Begin 1942 meldt hij zich bij het 118 Squadron. Er volgt een intensieve en risicovolle periode. Hij raakt regelmatig in luchtgevechten met Duitse jachtvliegtuigen verzeild. In de zomer van 1942 stapt Lutz over naar het 167 Squadron, waarmee hij ook regelmatig boven Nederland opereert. Zo voert de Nederlander bijvoorbeeld een gevechtswlucht uit boven Bergen op Zoom, waar zijn schoonmoeder woont. Na het succesvol beschieten van een gasfabriek noteert hij: 'Het was alles het werk van een halve minuut (...) Schoonmama zal het voorloopig zonder gas moeten doen!'

'Holland is vrij!'

Begin 1944 verruult Lutz de cockpit voor een bureau op het Ministerie van Oorlog in Londen. In de Britse hoofdstad werkt hij als staf- en verbindingsofficier. Ondertus-

sen ziet hij de geallieerden terrein winnen in zijn vaderland. En op 5 mei 1945 is het zover: 'Holland is vrij! (...) ik ben doodop, zeker van de spanning.' Bijna een jaar later, op 2 maart 1946, zet Lutz voor het eerst weer voet op Nederlandse bodem. Hij bekleedt vervolgens verschillende hoge functies binnen de Koninklijke Luchtmacht, alvorens hij op 1 november 1970 als kolonel-vlieger met functioneel leeftijdsontslag gaat.

Lutz overlijdt op 29 januari 1990 op 77-jarige leeftijd. Zijn dagboek vormt een blijvende herinnering aan deze strijd-bare oorlogsvlieger.

SCAN DE QR-CODE
EN ONTDEK DE
COLLECTIE LUTZ

Oproep schenkingen

Het militair verleden is van ons allemaal. Juist hierom bewaart het NIMH ons militaire verleden voor de toekomst. Of het nu gaat om brieven, documenten of foto's van een verre voorvader of materiaal van een recente uitzending naar Irak, Afghanistan of Mali: uw materiaal kan een waardevolle aanwinst voor het NIMH zijn. Bel (088-9516655) of mail (nimh@mindef.nl) ons voor meer informatie, wij komen graag met u in contact. Materiaal dat in onze collectie wordt opgenomen is openbaar en te gebruiken voor onderzoek. In overleg met de eigenaar en/of schenker kunnen delen van het archief of de collectie voor bepaalde tijd de status 'beperkt openbaar' krijgen.

Het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) bewaart het militair-historisch verleden van Nederland voor de toekomst. In totaal beheert het instituut ruim tien kilometer aan collecties en archieven. Een groot deel daarvan is in te zien op de studiezaal van het NIMH. Een deel van het archief is digitaal toegankelijk. www.nimh.nl